

Університетський портал як складова інформаційно-освітнього середовища університету

Любов ПАНЧЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор кафедри теоретичної та прикладної інформатики ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Одним із пріоритетів нашої держави, визначених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», є прагнення «побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя» [10]. Створення і використання нових інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах людської життєдіяльності є базовою основою становлення інформаційного суспільства. Нині вони дедалі активніше застосовуються в науково-освітній сфері, видозмінюючи її і надаючи соціальному та людському розвитку нових якостей, сенсів і вимірів, сприяючи плідній взаємодії викладачів і студентів у новітньому інформаційно-освітньому середовищі.

Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) університету розглядається в сучасній педагогіці як відкрита, багатовимірна педагогічна реальність, що охоплює психолого-педагогічні умови та сучасні інформаційно-комунікаційні технології і засоби навчання та забезпечує взаємодію і співпрацю, розвиток особистості викладачів та студентів у процесі вирішення освітніх завдань [9].

У руслі обраного нами еколого-психологічного підходу (В.А. Ясвін, С.В. Дерябо) структурну модель інформаційно-освітнього середовища університету представлено як сукупність таких компонентів: 1) суб'єкти ІОС університету; 2) просторово-семантичний компонент ІОС; 3) технологічний компонент ІОС; 4) інформаційно-компетентнісний компонент ІОС; 5) комунікативний компонент ІОС; 6) імовірнісний компонент. Відзначимо, що ІОС університету становить діалектичну єдність компонентів, які тісно взаємозв'язані і взаємозумовлені [там само].

До просторово-семантичного компонента ми відносимо організацію простору і дизайн інтер'єрів (комп'ютерних класів, мультимедійних аудиторій, бібліотеки, медіатеки), топологію корпоративної мережі університету (портал університету, сайти інститутів, віртуальні кафедри, електронну бібліотеку, віртуальні музеї, педагогічні сайти викладачів і студентів), а також символічний простір (герби, традиції). Портал університету є одним із найважливіших елементів просторово-семантичного компонента ІОС. У проаналізованих нами працях, присвячених проектуванню порталів, переважно розглядаються технічні й технологічні питання [1; 2; 3]. Водночас

розгляд порталу як складової просторово-семантичного компонента сучасного інформаційно-освітнього середовища університету дає змогу системно його аналізувати й проектувати, виявляючи численні корисні властивості.

Метою статті є: на основі принципів проектування просторово-семантичного компонента ІОС, цілей і завдань порталу університету розробити інструментарій для контент-аналізу сайтів ВНЗ, сформулювати принципи створення порталів як елементу просторово-семантичного компонента ІОС та дослідити, як ці принципи втілюються під час проектування порталів українських ВНЗ.

Відповідно до концепції створення системи Інтернет-порталів сфери освіти, портал – це мережевий вузол або комплекс вузлів, під'єднаних до Інтернету за допомогою високошвидкісних каналів, що має розвинений, призначений для користувача інтерфейс і надає єдиний з концептуального і змістового поглядів доступ до широкого спектра інформаційних ресурсів та послуг, орієнтованих на певну аудиторію [1]. І.Успенський дає таке визначення порталу: «Портал – Web-сайт, призначений для специфічної аудиторії, який забезпечує: об'єднання інформаційного наповнення і доставку важливої для певної аудиторії інформації; спільну роботу і колективні послуги; доступ до послуг і додатків для обраної аудиторії, що надається на основі строгої персоналізації» [2]. Концепція порталу має задавати такі основні параметри: мету проекту; цільову аудиторію порталу і способи подання інформації; принципи проектування; функціональні можливості;

структурну модель; етапи і перспективи розвитку проекту [3; 4].

Опишемо докладніше деякі з цих параметрів порталу університету.

Метою освітнього порталу університету є презентація ВНЗ в глобальній мережі, організація інформаційного забезпечення науково-освітнього процесу в університеті. Цільові групи освітнього порталу університету зазвичай становлять: викладачі; студенти, магістранти, аспіранти, докторанти, здобувачі; абітурієнти та їхні батьки; вчителі; адміністратори освітнього процесу; журналісти, дослідники, аналітики; розробники освітньої й соціальної політики. Сервіси порталу поділяють на такі групи: систему підтримки контенту; сервіси персоналізації; інформаційні сервіси; комунікаційні сервіси; навігаційні сервіси; засоби взаємодії з порталами горизонтального і вертикального рівнів [3]. Система підтримки контенту охоплює: засоби формування і підтримки каталогу ресурсів, засоби формування і підтримки рубрикатора (за внутрішніми ресурсами); засоби інтеграції інформації – інтегральний каталог, механізм розподілу інформації за категоріями користувачів; засоби редагування і публікації інформації (особистих сторінок, навчально-методичних комплексів дисциплін тощо); засоби підтримки єдиного інтерфейсу, єдиних правил інформаційного наповнення і супроводу інформаційних ресурсів. Інформаційні сервіси становлять стрічка новин, архіви новин, а також усі інформаційні елементи, наявні в структурі освітнього порталу. Комунікаційні сервіси – це форуми, що дають змогу користувачам вести обговорення різних питань; відгуки про сайт; чати;

опитування; зворотний зв'язок. Сервіси персоналізації призначені для реєстрації користувачів і розмежування прав доступу. До навігаційних сервісів належать каталоги посилань на зовнішні і внутрішні ресурси порталу, внутрішня система пошуку, карта сайту.

На основі принципів проектування просторово-семантичного компонента ІОС, цілей і завдань порталу університету сформулюємо принципи його проектування як елементу просторово-семантичного компонента ІОС (див. табл. 1).

Розглянемо, як ці принципи реалізуються під час побудови порталів найвідоміших педагогічних ВНЗ України. Аналіз порталів здійснювався трьома етапами: в квітні 2007 р. [5; 6], листопаді 2010 р. [9], січні 2013 р.

На першому етапі з метою аналізу сайтів педагогічних ВНЗ на основі розгляду структури сервісів порталів університетів і принципів їх формування було складено рубрикатор для контент-аналізу. У ньому як смислові одиниці використовувалися основні позиції сервісів порталу. Більшість позицій мала градацію від «відсутня», «слабко представлена», «достатньо представлена» до «широко представлена». У нашому розпорядженні також були результати аналізу сайтів ВНЗ Росії за деякими з цих параметрів [3], які не містили градації, а тільки фіксували наявність або відсутність відповідної позиції. Для зіставлення сайтів українських і російських ВНЗ деякі із зібраних нами даних було перетворено для надання їм аналогічного вигляду.

До групи досліджуваних сайтів увійшли сайти педагогічних університетів, що посідали перші місця в рейтингу Міністерства освіти і науки, молоді та

Таблиця 1

Принципи проектування порталу університету як елементу просторово-семантичного компонента ІОС

Принципи	Зміст
Гетерогенності і складності середовища	<ul style="list-style-type: none"> • Багате інформаційне наповнення порталу (контент). • Різноманітна структура сервісів порталу, що постійно розвивається. • Різні групи користувачів (цільова аудиторія). • Доступність усіх його ресурсів. • Можливість пошуку ресурсів. • Можливість створення власного ресурсу
Зв'язності різних функціональних зон	<ul style="list-style-type: none"> • Взаємозв'язок із загальноуніверситетською інформаційною системою. • Зручність переключення між різними видами діяльності на порталі. • Зручна, єдина система навігації для всіх ресурсів порталу (одним натисканням кнопки миші). • Легкість навігації у локальній мережі. • Доступ до університетської системи електронної пошти. • Безліч перехресних посилань, посилення на корисні ресурси в мережі. • Введення порталу до глобальної мережі
Гнучкості і керованості середовища	<ul style="list-style-type: none"> • Можливість змінювати і підлаштовувати елементи порталу «під себе», гнучкість навчання за ресурсами порталу (модель користувача). • Можливість змінювати представлення інформації на порталі. • Лінгвістичний сервіс (російська, українська, англійська версії)
Персоналізації	<ul style="list-style-type: none"> • Можливість здійснювати реєстрацію користувачів і розмежування прав доступу. • Надання набору ресурсів під час пошуку залежно від групи користувачів. • Можливість авторизованого редагування ресурсів порталу
Автентичності	<ul style="list-style-type: none"> • Облік вікових, статевих, індивідуальних особливостей користувачів порталу – вивчення аудиторії порталу, побудова профілів користувачів, опитування відвідувачів

спорту України [7]. Для знаходження адрес сайтів використовувалися посилання з головної сторінки сайту Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (www.nbuv.gov.ua). Всього було досліджено 16 сайтів педагогічних ВНЗ міст Києва, Тернополя, Житомира, Луганська, Вінниці, Умані, Харкова, Маріуполя, Мелітополя та ін.

Результати контент-аналізу представлені в табл. 2–5.

Таблиця 2

Порівняння інформаційних сервісів сайтів ВНЗ України і Росії

Інформаційні сервіси	Відсоток сайтів, що містять сервіс	
	ВНЗ Росії	ВНЗ України
Візитка ВНЗ	70	63
Підрозділи	100	100
Професорсько-викладацький склад	10	66
Офіційні документи	50	50
Телефонний довідник	90	75
Інформація для абітурієнтів	95	87
Наукова діяльність	100	70
Бібліотека	90	50
Освітні ресурси (електронні підручники, практикуми, лекції тощо)	40	47
Інформація про дистанційну освіту	30	33
Міжнародна діяльність	30	63
Новинарна стрічка і оголошення	100	82
Корисні посилання	20	12
Публікації	25	25
Студентський сайт	-	25
Сайт випускників	-	6
Електронні журнали, газети (записати назву)	-	33
Історія ВНЗ	-	36

Порівнюючи інформаційні сервіси сайтів ВНЗ України і Росії, маємо відзначити таке:

– за багатьма показниками наявні схожі оцінки: щодо візитки ВНЗ, представлення його підрозділів, офіційних документів, інформації для абітурієнтів;

– значно різняться показники за позицією «Бібліотека»: 90% ВНЗ Росії і лише 50% ВНЗ України мали на сайті таку рубрику. Зазначимо, що більшість українських сайтів просто не мала корисної інформації, яку хотілося б завантажити відвідувачу, зокрема вільних методичних розробок;

– водночас позиції щодо представленості міжнародної діяльності відрізняються на користь України – 63% проти 30%. Така відмінність пояснюється часом проведення дослідження в Росії (2003 р.) та в Україні (2007 р.).

Комунікаційні сервіси на сайтах ВНЗ України в 2007 р. (див. табл. 3) перебували в зачатковому стані, навіть якщо і був форум, то студентський, а викладацький мав лише одне повідомлення: «Давайте спілкуватися». Це свідчить, що автори і адміністрація сайтів надто мало цікавилися думкою

їхніх відвідувачів, на багатьох сайтах ці сервіси зовсім не були представлені.

Таблиця 3

Порівняння комунікаційних сервісів сайтів ВНЗ України і Росії

Комунікаційні сервіси	Відсоток сайтів, що містять сервіс	
	ВНЗ Росії	ВНЗ України
Форум	25	50
Чат	5	6
Персональні сторінки	50	0
Опитування	20	18
Відгуки про сайт, гостьова книга	30	12
Віртуальна приймальня ректора	5	18
Підрахунок кількості відвідувань сайту	5	12

Наведемо порівняльну характеристику навігаційних сервісів та сервісів персоніфікації ВНЗ Росії та України (2007 р.) (див. табл. 4).

Таблиця 4

Порівняння сервісів персоніфікації і навігаційних сервісів сайтів ВНЗ України і Росії

Сервіси	Відсоток сайтів, що містять сервіс	
	ВНЗ Росії	ВНЗ України
<i>Сервіси персоніфікації</i>		
Реєстрація користувача (авторизований доступ до частини інформації)	10	25
Налаштування зовнішнього вигляду сайту користувачем	5	0
Можливість авторизованого редагування інформації	5	0
<i>Навігаційні сервіси</i>		
Пошук по сайту	80	13
Карта сайту	80	25

Відповідно до даних, наведених у табл. 4, на 25% сайтів педагогічних ВНЗ України проти 10% відповідних російських сайтів передбачено авторизований доступ до певної інформації. Можливості налаштування користувачем зовнішнього вигляду сайту і авторизованого редагування інформації є тільки на 5% сайтів російських ВНЗ. На українських сайтах такі можливості не надаються. За наявністю навігаційних сервісів сайти російських ВНЗ випереджають сайти українських ВНЗ.

Представимо результати порівняльного аналізу лінгвістичного сервісу сайтів університетів Росії та України (див. табл. 5).

Як бачимо з табл. 5, лише 6% досліджуваних сайтів ВНЗ України містять інформацію російською мовою. Лише 37% сайтів українських ВНЗ подають інформацію англійською мовою, для сайтів російських університетів цей показник становить 95%.

Аналізуючи інформацію про рік створення сайту, ми з'ясували, що половина сайтів досліджуваної групи була створена в 2006–2007 роках. Це сайти Національного педагогічного університету імені

Таблиця 5

**Порівняння лінгвістичного сервісу сайтів
ВНЗ України і Росії**

Мова	Відсоток сайтів, що містять сервіс	
	ВНЗ Росії	ВНЗ України
Українська	0	100
Російська	100	6
Англійська	95	37
Німецька	5	1 ВНЗ – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Китайська	1 ВНЗ – Далекосхідний університет	0
Грецька		1 ВНЗ – Маріупольський державний гуманітарний університет

М.П. Драгоманова (м. Київ), педагогічних університетів міст Вінниці, Умані, Мелітополя, Переяслава-Хмельницького, Кіровограда, Маріуполя та ін. Найбільш ранній за часом створення з аналізованих сайтів – сайт Житомирського державного університету імені Івана Франка, який був створений в 2000 р. На жаль, деякі ВНЗ не містять на головній сторінці даних про рік створення сайту.

Ми проаналізували у 2007 р. також особливості змісту, дизайну, технічні характеристики сайтів педагогічних ВНЗ. Шкала для їх вимірювання мала такі градації: 0 – характеристика відсутня або не відповідає її формулюванню у рубриці, 1 – відповідає певною мірою, 2 – відповідає достатньою мірою, 3 – відповідає значною мірою. Результати вимірювання представлено в табл. 6.

Аналіз табл. 6 свідчить, що найнижчі значення мають показники, пов'язані з символікою сайту, цінковими матеріалами, наявністю графіки і відеоматеріалів, динамічним змістом, перехресними посиланнями.

Другий етап дослідження порталів університетів тривав упродовж жовтня–листопада 2010 р. Орієнтиром для пошуку сайтів також була головна сторінка сайту Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

Ми обрали зі списку університетів національні педагогічні університети: Луганський національний університет імені Тараса Шевченка; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (м. Київ); Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.

Дослідження сайтів ВНЗ виявило таке. У 2010 р. порівняно з 2007 р. спостерігаються певні зміни, зокрема практично на кожному сайті є карта і можливість пошуку; з'явилися персоналізовані сервіси, є можливість реєстрації користувачів, доступу до системи електронної пошти університету;

Таблиця 6

**Показники, що характеризують зміст,
дизайн і особливості технічної експлуатації
сайтів педагогічних ВНЗ України**

Показники	Зважене середнє
Зміст	
Зміст динамічний, є гіперпосилання на додатковий матеріал, перехресні посилання	1,19
Зміст своєчасно оновлюється	1,88
Матеріал чітко структурований	1,88
Містить графічну інформацію, аудіо- і відеозасоби	1,56
Матеріали цікаві	1,31
Емблема, девіз, слоган оригінальні і відображають зміст	0,93
Дизайн	
Легкість для читання інформації (оптимальне поєднання фону і кольору шрифту)	2,31
Дизайн не нав'язливий, без зайвих нашарувань	2,19
Естетичний (правильно дібрана кольорова гама, оптимальне співвідношення графіки і тексту)	1,81
Дизайн виразний, містить акцентну структуру	2,00
Експлуатаційні характеристики	
Підтримується поширеними браузером	2,94
Швидкість завантаження	2,31
Доступність у будь-який час доби, у вихідні	2,31
Простота навігації	2,25

розширилося графічне представлення інформації, своєчасно оновлюється стрічка новин. Водночас, як і раніше, мало уваги приділяється символіці. Виняток становить сайт Волинського національного університету імені Лесі Українки, де в розділі «Символіка» представлено зображення герба, прапора та хоругви університету, текст гімну, а також знаки ректора, проректорів, почесних професорів тощо. Так, знаки ректора – це «чорна мантия з чорним оксамитовим коміром із золотою облямівкою, чорний бонет, колар, рукавиці, берло та перстень». Як і під час першого етапу дослідження, виявлено недостатню кількість інформації про кафедри, а також окремі персоналії університету. Зазвичай інформація по кафедрі охоплює загальні відомості про напрями роботи, імена викладачів і не містить посилань та гіперпосилань. Також слабо представлені і розділи з освітніми ресурсами (електронними підручниками, лекціями, практикумами тощо).

Важлива ланка виховної роботи в університеті – налагодження зв'язку з випускниками, що добре усвідомлюють деякі ВНЗ.

Ось, наприклад, звернення до випускників, опубліковане на сайті Бердянського державного педагогічного університету: «Шановні випускники! Адміністрація університету має на меті знайти студентів-випускників різних років навчання та згуртувати їх для науково-освітнього, духовно-культурного, соціально-економічного розвитку університету.

Створивши інформаційну базу даних про Вас, ми зможемо організувати культурне й ділове спілкування, ювілейні та інші зустрічі. Ваше спілкування та небайдужість до сучасного студента дасть можливість здійснювати допомогу у працевлаштуванні, підвищенні кваліфікаційного й освітнього рівня молоді. Адміністрація університету намагається зберегти та забезпечити наступність традицій та духовні цінності поколінь студентів університету» (дата звернення до випускників – 3 листопада 2010 р.). На сайті Волинського національного університету імені Лесі Українки є цілий підрозділ, присвячений випускникам, де вміщено звернення ректора, положення про Асоціацію випускників, розкрито зміст її діяльності, представлено віхи історії університету, проекти, план діяльності на поточний рік, анкету, наведено контакти. На сайті Києво-Могилянської академії розміщено списки випускників за роками, наведено кількість виданих дипломів, можна переглянути фотографії зустрічі 1996 р. На жаль, остання модифікація сторінки випускників датується 2008 р. На сайті Запорізького національного університету створено реєстр випускників, знайдено 389 випускників, яким можна написати листа за допомогою системи електронної пошти університету.

Щодо розділу «Історія університету», то найбільш структуровано його представлено на сайті Києво-Могилянської академії у таких позиціях: історична довідка; фундатори і меценати; видатні професори і студенти; архітектурні пам'ятки; хроніка становлення та відродження. Кожний підрозділ

містить посилання на інші статті, зокрема такий підрозділ, як «Фундатори і меценати», конкретизується гіперпосиланнями на джерела, присвячені відомим історичним особам, наприклад Івану Мазепі, Петру Сагайдачному та ін.

Ми вже розглядали питання соціальних сервісів Інтернету і їхньої ролі в інформаційно-освітньому середовищі університету, зокрема щодо сервісу Wiki [8]. У 2010 р. лише один із сайтів, що потрапили до нашої вибірки, містив посилання на університетську Wiki. Це сайт Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, в якому було вміщено посилання на деякі українські Wiki-ресурси та представлено статистику їх використання: Вікі КОІППО ім. В.Сухомлинського; ITEACH WIKI; ЗапоВики; OpenWiki – проект свободної української енциклопедії; преподавательская Вики КГМТУ; ВікіОвіта; Майдан Вікі; Безкоштовне ПЗ для освіти; ВікіПедія українською; OpenOffice.org Wiki; LOR Wiki.

Заслуговує на увагу спроба порівняти сайти інститутів та факультетів університету, яку зроблено на сайті Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (див. табл. 7).

Сайти інститутів університету розглядалися в 2010 р. за такими показниками, як кількість опублікованих пунктів меню, кількість статей, опитувань, веб-посилань, фотографій у фотогалереї. Сума цих показників визначалась як показник «Загальна кількість елементів», за яким і ранжувалися сайти інститутів. З нашого погляду, до цього списку показників

Таблиця 7

Рейтинг сайтів інститутів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (станом на 8 листопада 2010 р.)

Назва інституту/ факультету	Кількість пунктів меню	Кількість контенту (статей)	Кількість опитувань (голосвань)	Кількість веб-посилань	Кількість фото у фотогалереї	Загальна кількість елементів
Інститут історичної освіти	132	314	1	169	2822	3438
Інститут корекційної педагогіки та психології	163	351	4	76	2793	3387
Інститут соціальної роботи та управління	49	309	3	78	1845	2284
Інститут гуманітарно-технічної освіти	34	430	3	288	868	1623
Інститут дистанційного навчання	58	235	2	83	957	1336
Інститут інформатики	88	482	2	71	518	1161
Інститут розвитку дитини	43	262	3	0	827	1135
Інститут природничо-географічної освіти та екології	50	159	13	22	777	1021
Інститут української філології	57	157	1	28	723	966
Інститут філософської освіти	41	223	5	1	645	915
Інститут фізичного виховання та спорту	53	229	3	152	280	717
Фізико-математичний інститут	40	177	2	24	420	663
Інститут політології та права	90	193	2	1	174	460
Інститут іноземної філології	88	133	2	1	230	454
Кримський гуманітарний факультет	30	59	4	0	228	321
Інститут педагогіки та психології	27	120	2	0	139	288
Інститут мистецтв	50	129	2	0	41	222
Інститут соціології, психології та управління	22	77	1	1	44	145
Інститут перепідготовки та підвищення кваліфікації	22	32	0	0	0	54

варто додати ще такі, як кількість форумів і кількість статей у форумах.

Щодо форумів, то на сайті Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди є посилання на форуми відразу з головної сторінки. У табл. 8 ми узагальнили дані щодо назв форумів, кількості тем і повідомлень, дати останнього повідомлення для цього сайту (дата звернення до сайту – 7 листопада 2010 р.).

Таблиця 8

Форуми «Справи університетські» з сайту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Назва форуму	Кількість тем	Кількість повідомлень	Дата останнього повідомлення
Абітурієнту	8	24	26.10.10
Конференції	12	26	21.02.10
Сучасні технології в освіті	8	14	28.09.09
Навчальний процес	16	32	08.02.10
Дозвілля	6	6	02.10.10
Спілкування	2	2	19.10.10
Педагогіка	10	10	27.09.09
Приймальна комісія	2	2	1.03.10

Аналіз таблиці свідчить, що навряд чи на сторінках форуму цього сайту відбувалися бурхливі дебати в 2010 р. Так, питання сучасних технологій в освіті обговорювалися останній раз майже рік тому. Форум з назвою «Спілкування» містив тільки два повідомлення.

Ми не знайшли посилання на форуми на сайті Києво-Могилянської академії. Водночас тут

представлено цікаві результати обговорення у віртуальному форумі, датованому 2005 р., таких позицій, як «Інституційність», «Місія», «Мета», «Фінанси», «Колектив» щодо адміністрації, викладачів, спудеїв (тобто студентів), України, уряду, працедавців, спонсорів, світу. Наприклад, на перетині позиції «Інституційність» і «світу» наведено означення університету як «знакового університету – типу Сорбонни, Оксфорда, Ягеллонського, Карлового, Гарварда...». Подаємо цю таблицю в скороченому вигляді (див. табл. 9), зокрема у позиціях «викладачі», «студенти», «світ».

Важливою рисою порталу університету є включення до інформаційно-освітнього середовища регіону, країни, світу. Індикатором цієї включеності може бути кількість посилань на ресурси вертикального і горизонтального рівнів.

На сайті Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова було знайдено посилання на сайти педагогічних ВНЗ України, бібліотек і освітніх порталів (див. табл. 10).

Отже, підбиваючи підсумки другого етапу дослідження порталів українських університетів (2010 р.), зазначимо, що подальший розвиток порталів бачиться нам у напрямі розширення інтерактивності. Так, на сайті Оксфорда ми натрапили на відеостіну під назвою «100 облич», на якій представлено 100 коротких відео студентів. В одно-, двохвилинному сюжеті студенти Оксфорда розглядають один з аспектів навчання. Цікаво, що тут був і розділ під назвою «Як я можу потрапити на стіну?».

Третій етап дослідження порталів ВНЗ України відбувся у січні 2013 р. На цьому етапі ми цікавилися тим, як змінилися сайти педагогічних ВНЗ за два

Таблиця 9

Результати обговорення віртуального форуму Києво-Могилянської академії

Позиції Щодо	Інституційність	Місія	Мета	Фінанси	Колектив
Викладачів	Заклад, де створено умови для творчого самовираження особистості на основі реалізації права на свободу в науково-освітній діяльності	Самореалізовуватися професійно, обстоювати державницький підхід у роботі зі спудеями, водночас маючи гарантії дотримання інтересів особистості	Створювати наукові школи, в яких і через які реалізуються освітні імперативи НаУКМА	Забезпечити справедливий баланс та ефективний зворотний зв'язок між якістю викладання й наукових досліджень і грошовою винагородою за це	Створити команду висококваліфікованих професіоналів, які сприймають студента не як об'єкт впливу, а як суб'єкт інтерактивних стосунків
Спудеїв	Некорумпований заклад із сучасними освітніми ідеями, підходами й технологіями, забезпечений висококваліфікованим професорсько-викладацьким складом	Самореалізація людини шляхом набуття нею якісної освіти, особистісний розвиток і національне самоусвідомлення	Здійснювати відбір та підготовку найталановитіших молодих людей, орієнтація на особистості	Забезпечити окупність витрат на навчання завдяки майбутнім кар'єрним успіхам, за наявності соціальних гарантій талановитим особистостям	Відбирати та виховувати патріотів України, прихильників наукових, освітніх і державотворчих концепцій НаУКМА
Світу	Знаковий університет – типу Сорбонни, Оксфорда, Ягеллонського, Карлового, Гарварда...	Утверджувати міжнародний авторитет української науки, освіти й культури	Зробити привабливим для зарубіжних студентів навчання в НаУКМА	Створювати й фінансувати спільні наукові та освітні проекти	Мати визнаних у світі вчених та спудеїв, яких запрошують викладати, здійснювати наукові дослідження чи навчитися за кордоном

Таблиця 10

**Посилання на сайти педагогічних ВНЗ
(сайт НПУ імені М.П. Драгоманова)**

Назва педагогічного навчального закладу	Кількість посилань
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка	506
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського	413
Дрогобицький державний педагогічний університет імені І.Франка	345
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	304
Соціально-педагогічний інститут «Педагогічна академія» (м. Кіровоград)	373
Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	388
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди	392
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	412
Бердянський державний педагогічний університет	1089
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II	318
Слов'янський державний педагогічний університет	389
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	369
Київський університет імені Бориса Грінченка	627
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	838

роки. Перша позитивна тенденція, яку можна спостерігати – це наявність у деяких ВНЗ репозиторію з відкритими освітніми матеріалами.

Так, на сайті ЛНУ імені Тараса Шевченка з 22 лютого 2012 р. діє репозиторій, який охоплює 261 одиницю навчально-методичного та наукового матеріалу (див. табл. 11).

Таблиця 11

**Розподіл матеріалів репозиторію сайту
ЛНУ імені Тараса Шевченка
за підрозділами та персоналіями**

Підрозділ	Кількість матеріалів
Інститут фізичного виховання та спорту	89
Інститут інформаційних технологій	7
Журнал «Вісник»	26
Журнал «Науковий пошук»	12
Журнал «Освіта та педагогічні науки»	31
Ректор ЛНУ імені Тараса Шевченка Курило Віталій Семенович	17
Факультет української філології	33
Факультет іноземних мов	6
Центр інформаційних технологій ЛНУ імені Тараса Шевченка	56

У таблицях 12 та 13 наведено зміст матеріалів репозиторіїв ТНПУ імені Володимира Гнатюка та НПУ імені М.П. Драгоманова.

Таблиця 12

**Розподіл матеріалів репозиторію
сайту ТНПУ імені Володимира Гнатюка**

Тип матеріалу	Кількість матеріалів
Studia methodologica	131
Автореферати дисертацій	246
Матеріали конференцій	1
Наукова бібліотека	91
Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка	1603
Студентський науковий вісник ТНПУ імені Володимира Гнатюка	1
Україна–Європа–Світ	155

Таблиця 13

**Розподіл матеріалів репозиторію сайту
НПУ імені М.П. Драгоманова**

Тип матеріалу	Кількість матеріалів
Автореферати та дисертації	427
Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент	223
Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова	935
НПУ імені М.П. Драгоманова	100
Тематичні колекції авторських матеріалів	65

Друга тенденція розвитку сайтів українських ВНЗ є їх включення до соціальних мереж. Так, ЛНУ імені Тараса Шевченка та ТНПУ імені Володимира Гнатюка мають групи в мережі «В Контакте», НПУ імені М.П. Драгоманова – «В Контакте» та на Facebook. ХНПУ імені Г.С. Сковороди має неофіційні групи «В Контакті» та на Facebook, і офіційний твіт (у якому, на жаль, всього один твіт та тільки 21 читач станом на 12 січня 2013 р.).

Третя тенденція розвитку сайтів стосується розширення комунікаційних сервісів, зокрема опитування. На сайті НПУ імені М.П. Драгоманова дотепер триває опитування «Чи бажаєте Ви в майбутньому працювати педагогом?», розпочате в 2008 р. У табл. 14 ми порівняли дані такого опитування, отримані на другому етапі аналізу сайтів 2010 р., та нинішні дані. Цікаво, що дані опитувань 2010–2013 років майже не різняться: лише 22–25% респондентів сайту прагнуть працювати педагогами і ще 27–28% готові приєднатися до них за умови гідної оплати праці.

На сайті Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка можна спостерігати включеність його до регіонального контексту (посилання на сайт «Географія Полтавщини») та контексту вищої освіти (посилання на МОМолодьспорту України та Спілку ВНЗ України). Розділ про працевлаштування, необхідні для цього

Таблиця 14

Результати опитування на тему: «Чи бажаєте Ви в майбутньому працювати педагогом?» на сайті Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Варіанти відповідей	Станом на 7.11.10 р.		Станом на 8.01.13 р.	
	Кількість відповідей	% відповідей	Кількість відповідей	% відповідей
За умови гідної оплати праці	2185	28,7	5754	27,2
Ніколи	1918	25,2	4886	23
Так, я цього прагну!	1690	22,2	5305	25
Можливо, як складеться життя	1340	17,6	3735	17,6
Бажаю, але це не престижно	492	6,5	1537	7,2
Разом	7625		21217	

документи, зокрема резюме, про вакансії виявився, на жаль, не заповнений інформацією. Немає розділу спілкування, форуму, як і персоніфікації користувачів. Символічний простір представлено нотами та текстом гімну університету.

У табл. 15 ми узагальнили результати дослідження порталів ВНЗ за такими параметрами: символічний простір, персоніфікація, спілкування, відкриті електронні наукові і навчальні матеріали, включеність до простору регіону, країни, світу,

включеність до соціальних мереж, інтерактивність, зв'язок з випускниками.

Аналіз сайтів українських ВНЗ 2013 р. показав також, що, як і раніше, наведено недостатньо інформації про кафедри університетів та персоналії. В НПУ імені М.П. Драгоманова сайти мають лише три загальноуніверситетські кафедри (етики та естетики, теорії та історії педагогіки, педагогічної творчості), решта представлена однією-двома сторінками на сайтах інститутів.

На сайті ЛНУ імені Тараса Шевченка в розділі «Наші сайти» представлено сім кафедр університету (анатомії, фізіології людини та тварин, дизайну, державної служби та управління навчальними й соціальними закладами, інформаційних технологій та систем, теорії та практики перекладу), а також персональний сайт професора Є.М. Хрикова, завідувача кафедри державної служби та управління навчальними й соціальними закладами.

На порталі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди представлено сайт лише однієї кафедри – інформатики, близько половини кафедр подано як сторінки на сайті університету, решта – взагалі не представлена.

Отже, за результатами третього етапу дослідження порталів ВНЗ України було виявлено позитивні зміни, пов'язані з наявністю репозиторіїв у деяких ВНЗ з відкритими освітніми ресурсами, представленістю групи університетів у соціальних мережах. Але досі потребують розширення комунікаційні сервіси, практично відсутня персоналізація, не враховується принцип автентичності, відчувається

Таблиця 15

Порівняння сайтів ВНЗ України (січень 2013 р.)

ВНЗ	Символічний простір	Персоніфікація	Спілкування	Відкриті електронні навчальні та наукові матеріали	Включеність до простору регіону, країни, світу	Включеність до соціальних мереж	Інтерактивність	Зв'язок з випускниками
ЛНУ імені Тараса Шевченка	Галерея ректорів, Історія університету	-	-	Репозиторій	Європейська асоціація університетів	«В Контакте»	Віртуальна екскурсія університетом	-
Полтавський НПУ імені В.Г. Короленка	Ноти та текст гімну, Історія університету	-	-	-	Спілка ВНЗ України, «Географія Полтавщини»	-	-	-
НПУ імені М.П. Драгоманова	Історія університету	+	Чат, опитування, форум	Репозиторій, розділ «Освітні ресурси»	Євразійська асоціація університетів	«В Контакте», Facebook	Опитування, форуми	Асоціація випускників
Тернопільський НПУ імені Володимира Гнатюка	«Вони були ректорами», Історія університету	Тільки для пошти	-	Репозиторій, електронні ресурси	Асоціація вищих навчальних закладів-партнерів України та Російської Федерації	«В Контакте»	-	«Знані випускники»
Харківський НПУ імені Г.С. Сковороди	Біографія Г.С. Сковороди	-	Чат для абітурієнтів	-	Рада ректорів Харкова, обласний центр зайнятості	Неофіційні групи «В Контакте», Facebook, офіційний твітер	-	-

недостатня кількість відкритих ресурсів, практично немає посилань горизонтального рівня, тобто посилань ВНЗ один на одного, слабо представлена інформація про кафедри та персоналії.

У результаті проведеного дослідження було з'ясовано та розкрито принципи проектування порталу університету як елементу просторово-семантичного компонента інформаційно-освітнього середовища: гетерогенності та складності середовища, зв'язності різних функціональних зон, гнучкості і керованості середовища, персоналізації і автентичності. Описано результати контент-аналізу сайтів ВНЗ, досліджено, як зазначені принципи втілюються під час проектування порталів українських ВНЗ. Проведене трьома етапами дослідження порталів українських університетів (2007 р. – 2010 р. – 2013 р.) дало змогу констатувати позитивні зміни в інформаційних, навігаційних, комунікаційних сервісах. Водночас до перспективних напрямів подальшого розвитку порталів університетів відносимо такі:

- вдосконалення комунікаційних і персоналізованих сервісів;
- розширення зв'язків з випускниками;
- зростання кількості і підвищення якості відкритих освітніх ресурсів та електронних видань, розміщених на сайті;
- збільшення представленості кафедр і персоналій університету;
- розширення включеності до інформаційно-освітнього середовища регіонів, країни і світу.

Література

1. *Интернет-порталы: содержание и технологии*: сб. науч. ст. – Вып. 1 / Редкол.: А.Н. Тихонов (пред.) и др. – М.: Просвещение, 2003. – 720 с.
2. *Успенский И.* Энциклопедия Интернет-бизнеса / И.Успенский. – СПб.: Питер, 2001. – 432 с.
3. *Вагарина Н.С.* Структура и сервисы региональных образовательных порталов и сайтов учебных заведений / Н.С. Вагарина, Н.И. Мельникова, С.В. Папшев, А.А. Сытник, Т.Э. Шульга // Интернет-порталы: содержание и технологии: сб. науч. ст. – Вып. 2 / Редкол.: А.Н. Тихонов (пред.) и др. – М.: Просвещение, 2004. – С. 163–190.
4. *Методические рекомендации по составу и структуре учебно-методических комплексов* / А.А. Сытник, С.В. Папшев, Н.И. Мельникова, Т.Э. Шульга, С.Ф. Аверьянова. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2003. – 36 с.
5. *Панченко Л.Ф.* Портал педагогического университета как элемент информационно-образовательной среды / Л.Ф. Панченко // Образовательная среда сегодня и завтра: Материалы IV Всероссийской науч.-практ. конф. – М.: Рособразование, 2007. – С. 171–172.
6. *Панченко Л.Ф.* Контент-анализ сайтов педвузів України / Л.Ф. Панченко // Сб. научн. тр. по материалам международной научно-практической конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании '2007». Том 17. Педагогика, психология и социология. – Одесса: Черноморье, 2007. – С. 46–48.
7. *200 найкращих вузів України* // Дзеркало тижня. – 2007. – 24–30 березня. – №11 (640).
8. *Панченко Л.Ф.* Проектная деятельность студентов как фактор повышения качества обучения в высшей школе // Образовательная среда сегодня и завтра: Материалы III Всероссийской науч.-практ. конф. – М.: Рособразование, 2006. – С. 444–447.
9. *Панченко Л.Ф.* Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету: монографія / Л.Ф. Панченко. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – 280 с.
10. *Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»* [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/537-16>

Анотації

Любов ПАНЧЕНКО

Університетський портал як складова інформаційно-освітнього середовища університету

У статті розглядаються принципи проектування порталу університету як складової просторово-семантичного компонента інформаційно-освітнього середовища, описано результати контент-аналізу університетських сайтів, досліджено, як розглянуті принципи втілюються під час проектування порталів українських ВНЗ.

Ключові слова: інформаційно-освітнє середовище, портал університету, просторово-семантичний компонент, сайт, відкриті освітні ресурси.

Любов ПАНЧЕНКО

Університетський портал как составляющая информационно-образовательной среды университета

В статье рассматриваются принципы проектирования портала университета как составляющей пространственно-семантического компонента информационно-образовательной среды, описаны результаты контент-анализа университетских сайтов, исследовано, как рассмотренные принципы воплощаются при проектировании порталов украинских вузов.

Ключевые слова: информационно-образовательная среда, портал университета, пространственно-семантический компонент, сайт, открытые образовательные ресурсы.

Lyubov PANCHENKO

University portal as constituent of informational-educational environment of university

In the article the principles of designing of university portal as a constituent of the spatial and semantic component of informational-educational environment are examined. The results of content-analysis of sites of universities are described. Investigated how the discussed principles are embodied in the designing of Ukrainian universities portals.

Keywords: informational-educational environment, university portal, spatial and semantic component, site, open educational resources.